

Risicoregeling Woning- en Utiliteitsbouw weinig, maar wel méér toegepast

De RWU 1991

Sinds 1 juli 1991 is de Risicoregeling Woning- en Utiliteitsbouw (RWU 1991) van kracht. Deze regeling voorziet in de b&u in een methode om gestegen prijzen van arbeid en materialen te verrekenen tijdens de uitvoering van woningbouw en andere werken. Of gestegen prijzen daadwerkelijk met behulp van de RWU 1991 worden verrekend is afhankelijk van wat opdrachtgever en bouwbedrijf met elkaar overeenkomen. Toepassing van de regeling staat niet bij voorbaat vast. In de praktijk kunnen opdrachtgever en bouwbedrijf op verschillende manieren met prijsstijgingen omgaan. Zij kunnen hierover:

- niets afspreken;
- afspreken de RWU 1991 in het bestek op te nemen;
- iets anders afspreken.

Als opdrachtgever en bouwbedrijf samen afspreken de RWU niet in het bestek op te nemen, hoeft dit nog niet te betekenen dat er geen afspraken worden gemaakt over verrekening van prijsrisico's. Men kan besluiten de risico's op een andere wijze te verrekenen. Bijvoorbeeld door gebruik te maken van andere prijsindexen of door het prijsrisico af te kopen. In het laatste geval betaalt de opdrachtgever een vast bedrag ter compensatie van mogelijke prijsstijgingen en ziet het bouwbedrijf

Prijzen die bouwbedrijven betalen voor grondstoffen, materialen en arbeid laten op langere termijn meestal een stijgend verloop zien. Bedrijven kunnen in problemen komen als zij hiermee geen rekening houden bij hun prijsopgaven aan opdrachtgevers. Om dit risico te beperken is in de sector b&u de Risicoregeling Woning- en Utiliteitsbouw in het leven geroepen, afgekort RWU 1991. Gebleken is dat, ook al is de regeling van kracht, toepassing hiervan lang niet altijd gebeurt.

af van verrekening van feitelijk gestegen prijzen. Ook als wel is afgesproken om de RWU in het bestek op te nemen, kunnen opdrachtgever en bouwbedrijf alsnog besluiten tot afkoop. Het bouwbedrijf kan ook, ondanks het van kracht zijn van de regeling, besluiten af te zien van toepassing; bijvoorbeeld omwille van een goede relatie met de opdrachtgever of vanwege het uitzicht op een vervolgoordracht.

De praktijk

In de afgelopen zes jaar stegen de materiaalprijzen met gemiddeld 2,6 procent per jaar. De uurlonen stegen met gemiddeld 4,5 procent per jaar. Materialen en arbeid vormen tezamen tweederde van de totale kosten in het bouwbedrijf. De prijzen stegen niet ieder jaar met hetzelfde percentage. Er waren jaren van gematigde en van hoge prijsstijging. In het afgelopen na-

jaar zijn bedrijven in de b&u (hoofdaannemers) ondervraagd over de toepassing van de RWU 1991¹⁾. De veronderstelling dat - gegeven de gemiddelde projectomvang - er weinig of geen afspraken worden gemaakt over verrekening van prijsstijgingen wordt door veel bedrijven bevestigd, vooral in het midden- en kleinbedrijf (zie de tabel). Gemiddeld 70 procent van het mkb meldt dat in de praktijk de RWU vaak niet van kracht is en óók dat er geen verrekening is van gestegen prijzen. Ook in het grootbedrijf blijkt bij veel bedrijven (57 procent) de RWU vaak niet aan de orde en worden prijsstijgingen evenmin verrekend.

Als de RWU wel in het bestek is opgenomen, wil dit nog niet zeggen dat er ook daadwerkelijk gebruik van wordt gemaakt. Zo kan de regeling worden afgekocht. In het grootbedrijf zegt 40 procent van de bedrijven dat dit vaak gebeurt. Verder is het mogelijk dat van de regeling geen gebruik wordt gemaakt, ook al is zij van kracht. Dit laatste gebeurt echter incidenteel en dan vooral in het grootbedrijf. Verrekening van gestegen prijzen komt hier vaker wél voor dan niet. Toch is het aantal grote bedrijven dat 'vaak' zegt betrekkelijk klein. In het mkb melden verreweg de meeste bedrijven dat de RWU nooit voorkomt, in combinatie met wel of geen verrekening van prijsstijgingen. Dit komt louter door het

TOEPASSING VAN DE RWU 1991 EN VERREKENING VAN PRIJSSTIJGINGEN: PERCENTAGE HOOFDAANNEMERS DAT ZEGT DAT HIERVAN VAAK SPRAKE IS

	mkb grootbedrijf	
De RWU 1991 is niet van kracht; er vindt geen verrekening plaats	70	57
De RWU 1991 is van kracht maar wordt afgekocht	8	40
De RWU 1991 is van kracht maar er vindt geen verrekening plaats	19	9
De RWU 1991 is van kracht en er vindt daadwerkelijk verrekening plaats	5	21

Bron: EIB

feit dat de RWU in de praktijk van het mkb meestal niet aan de orde is. De indexcijfers in de RWU zijn niet de enige mogelijkheid voor bedrijven en opdrachtgevers om gestegen prijzen met elkaar te verrekenen. Er kan van andere indexcijfers gebruik worden gemaakt; bijvoorbeeld van het Bureau Documentatie Bouwwezen (BDB)²⁾ of van MBK: voorheen Misset Bouwkosten³⁾. In het mkb waar verrekening van prijsstijgingen weinig gebruikelijk is, komt het zelden voor dat van de BDB- of MBK-indexen gebruik wordt gemaakt: 72 procent van de bedrijven zegt nooit. In het grootbedrijf gebeurt dit vaker, waarbij er een zekere voorkeur is voor de BDB-cijfers.

Wél in bestek, niet toegepast

In het mkb is bij gemiddeld 8 procent van de werken de RWU in het bestek opgenomen en niet afgekocht. In het grootbedrijf ligt dit percentage iets hoger: 11 procent. Deze percentages zijn vrij laag omdat bij betrekkelijk veel bedrijven de RWU bij geen enkel werk in het bestek was opgenomen. (Vaak is hier geen sprake van een bestek.) Ook al is de RWU opgenomen, dan wil dit nog niet zeggen dat ze ook wordt toegepast. In de weinige gevallen dat de RWU in de werken is opgenomen, was er in driekwart van de gevallen verrekening. Op het totaal van alle werken gaat het hierbij slechts om een kleine fractie: vooral werken die door grotere bedrijven worden uitgevoerd. De redenen om de RWU niet toe te passen ondanks de mogelijkheid in het bestek, zijn nogal afhankelijk van de grootte van de bedrijven. In het grootbedrijf is een afkoopregeling verreweg de belangrijkste reden: genoemd door 68 procent van de bedrijven. In het mkb zijn de geringe mate van de prijsstijgingen (in het perspectief van de doorlooptijd van de werken) en de goede verstandhouding met de op-

drachtgever de meest genoemde redenen. De RWU komt het meest voor in bestekken van de rijksoverheid.

Hoe groter het bouwproject, hoe groter het prijsrisico. Enerzijds is dit gevolg van de hoogte van de bouwsom, anderzijds van de doorlooptijd van het werk. Hoe langer de termijn, hoe groter de kans op tussentijdse prijsstijgingen. Bij kleine werken (bouwsom minder dan 50.000 euro) komt het maar weinig voor dat de RWU in het bestek is opgenomen. Neemt de bouwsom toe, dan is de RWU ook vaker van kracht. In het grootbedrijf is dit verband beter zichtbaar dan in het mkb omdat deze laatste categorie van bedrijven maar weinig grote werken uitvoert.

Ontwikkeling

De slotsom is dat de risicoregeling slechts in beperkte mate wordt opgenomen in bestekken van bouwwerken. Is dit het geval, dan gaat het vooral om grotere nieuwbouwwerken in opdracht van de overheid. Werken die voornamelijk door grote bedrijven worden uitgevoerd. Het merendeel van de werken is echter klein tot middelgroot. Daardoor is toepassing van de RWU op het niveau van de gehele sector vrij bescheiden. Toch lijkt het erop dat de regeling in betekenis toeneemt. Vergelijken we de uitkomsten met die van een soortgelijk onderzoek in 2001, dan zien we dat de RWU nu (in 2003) vaker van kracht is geweest. Vooral bij werken in opdracht van het rijk, provincies en gemeenten. Bij be-

drijven en particulieren zien we juist een tegenovergestelde tendens. De figuur geeft een overzicht.

Zoals gezegd: het opnemen van de RWU in het bestek wil nog niet zeggen dat de regeling daadwerkelijk wordt toegepast. In 2001 was een veel voorkomende reden om de regeling niet toe te passen de instandhouding van een goede relatie met de opdrachtgever. Ook nu, een paar jaar later, gaat dit motief nog steeds op maar is het wel minder belangrijk geworden. Op dit moment is de geringe prijsstijging het belangrijkste motief. De verzwakte conjunctuur werkt dit in de hand. Een aantal jaren geleden was de economische situatie heel anders: grote bedrijvigheid ging gepaard met sterke prijsstijgingen. Het afkoopmotief wordt nu iets vaker naar voren gebracht.

- 1) EIB. Najaarsenquête bouwnijverheid. Amsterdam, 2003.
- 2) Gepubliceerd in het blad Bouwmarkt.
- 3) Gepubliceerd door Reed Elsevier Business Information Bouw & Infra.

